

Monumentul de la Blaj

Inocenție Micu-Klein, capul Bisericii Române Unite cu Roma (1729-1751), consfințit de istoriografie cu calitatea de ctitor al conștiinței naționale a românilor din Transilvania, a ocupat scaunul episcopal pe când era încă student teolog la Trnava, oraș slovac în care iezuiții își întemeiaseră un centru școlar puternic, fiind numit episcop de împăratul Carol VI la 25 februarie 1729., în urma unui simulacru de sinod electoral, unde nu s-a găsit nici un roman unit care să aibă pregătirea teologică necesară pentru înalta demnitate, încât a trebuit să se recurgă la un tânăr pe cale de a-și dobândi această pregătire. A fost instalat în scaunul episcopal de la Blaj la 28 septembrie 1732, după încheierea studiilor, depunerea voturilor de călugăr bastilian și sfințirea ca preot de rit unit. Între cele două evenimente, s-a dat pe față, de timpuriu, „firea lui iute, impulsivă”, manifestată prin numeroase petiții și memorii către Curtea de la Viena, cele mai multe privind situația politico-socială a românilor ardeleni, dar și unele pro sau domo, cu unele revendicări care priveau postura sa de demnitar înalt și credincioșii. 1)

Așadar, Ierarhul Bisericii

Române Unite cu Roma, Greco-Catolica, Episcopul Ioan Micu-Klein, a pornit chiar de la începutul carierei sale ecleziastice lupta pentru emanciparea socială și națională a românilor ardeleni, apărând cu temeinice argumente istorice și juridice „noblețea spiței românești” din Transilvania, pentru care eminentul episcop, personalitate de seamă a epocii în care a trăit și remarcabil cărturar iluminist, a devenit în gândirea social-politică românească principalul precursor al Scolii Ardelene, în orientările sale esențiale. În „Oda Bisericii Române Unite”, preotul poet Nicolae Pura îi sintetizează astfel aceste calități:

„Valahul Inocențiu în mantie română, Se luptă dârz cu grofii și-înfruntă cu tărie și grabnic le pretinde-n Dieta transilvană Dreptate pentru neamu-i legat în iobăgie{...} Deși vlădica mândru plătește cu surghiunul Sublima-i cutezanță, idea lui nu moare. Din ea s-alimentează și Moțul și Tribunalul...”

Numeroasele lucrări ale exegeților vieții și operei lui Ioan Inocenție Micu-Klein (ridicat la rangul de Baron, și botezat nemțește Klein), evidențiază faptele acestui minunat vlădică, conducător al românilor transilvăneni, care a inițiat și formulat un program concret de revendicări social-politice, inspirat din cele mai avansate teorii ale gânditorilor de până atunci. Astfel înarmat, s-a angajat conștient în bătălia care a constituit și axul întregii sale vieți: obținerea depline egalități în drepturi a românilor din Transilvania cu celelalte națiuni conlocuitoare, pripășite aici în condițiile istorice cunoscute. Pentru

realizarea acestui nobil ideal, el a inaugurat în istoria românilor din Transilvania, epoca memoriilor politice, a audiențelor la Viena, aplicarea cu consecvență a diplomelor leopoldine, îndurând chiar și supliciul exilului.

Lupta pentru unire cu Biserica Romei se identifica, pentru Ioan Inocenție Micu-Klein, cu lupta națională. Noțiunea de „națiune română” (olah națio, olah nemzet), sub care *Aprobatele* excludeau poporul român și religia lui din rândul popoarelor și religiilor „recepte” (primite) ale țării, o transformă în noțiune „politică”, cerând ca națiunea română să fie *egală în drepturi* cu cele trei „națiuni”, să fie introdusă în cadrele „constituției” țării ca a patra națiune. (ea fiind, de fapt prima și cea dintâi din Transilvania n.ns. N.S.).

În sprijinul revendicărilor sale, iluminatul ierarh aduce următoarele argumente:

Numărul poporului său, (mai numeros decât toate celelalte naționalități luate împreună);

Sarcinile către stat, (de două ori mai multe ale românilor decât toate celelalte împreună); cel ce poartă sarcina trebuie să-și simtă folosul, conform „dreptului naturii”. E profund nedrept ca națiunea română la sarcini să fie cea dintâi, iar la beneficii cea de pe urma, afirmă marele patriot;

Vechimea, continuitatea și romanitatea românilor pe acest pământ, încă de pe vremea lui Traian, până atunci numai noțiuni istorice, sunt transformate în arme de luptă pentru ridicarea politică.

În baza acestor temeuri Klein conchide că nu e cu nimic inferior în calitate, nici uneia din celelalte națiuni ale țării și vine cu revendicări detaliate:

Românii transilvăneni să fie reprezentați în instituțiile de conducere, în toate dregătoriile înalte;

Să se șteargă cu totul iobăgia, deschizându-se și românilor drumul spre meserii, spre școli, pentru a putea intra în bresle, în funcții;

Școala și cultura să fie instrumentate pentru ca poporul român să-și poată îndeplini rolul său, nu numai economic, ci și politic și cultural.

Revendicările, tezele și argumentele sale, sunt cuprinse într-o multitudine de acțiuni, memorii și alte felurite, se îmbină într-un ansamblu coerent, se încheagă într-un complex program de luptă pentru ridicarea poporului său. E conștient că lupta să nu este o luptă individuală, ci una a întregului popor. El activează ca reprezentant al națiunii sale (fiind și membru de drept în Dieta), memoriile sale fiind formulate în numele ei, cu semnătura: clerul și națiunea română, în sprijinul realizării programului său, el cheamă clerul, sinodul și poporul său.

Concepția politică a lui Inocenție Micu, raportată la specificul epocii sale, înseamnă un important pas înainte. Dacă ea n-a ajuns la realizarea integrală atunci, a contribuit simțitor la fortificarea conștiinței de sine a poporului român, conștiința dreptului sau la o viață politică proprie. Formele simple așezate la temelia acestui drept: suntem cei mai mulți, cei mai vechi, prestăm cele mai multe sarcini, să avem cel puțin aceleași drepturi ca și alții, au putut pătrunde ușor în conștiința celor mulți, au putut fortifica conștiința de sine a întregului popor român din Transilvania.

Există exegeți ai vieții și operei lui Inocenție Micu conform cărora, în anii care au urmat, principiile enunțate de el au stat la baza tuturor acțiunilor revendicative întreprinse de românii din Transilvania, începând cu secolul al XVIII-lea, până la Marea Unire din 1918. Ideile și crezul său de luptător pentru drepturile politice, religioase și sociale ale românilor Transilvăneni au inspirat întreaga perioadă de cărturari luptători pentru idealurile românilor transilvăneni.

El trebuie considerat, de aceea, precursorul acelor învățați care au alcătuit Școala Ardeleană, dar și a programului enunțat prin „Suplex Libellus Valachorum”. Idei de ale lui își vor găsi expresia puternică în răscoala țăranilor conduși de Horea, Cloșca și Crișan, dar și în programul revoluționarilor transilvăneni de la 1848, după cum și în concepția memorandiștilor și a succesorilor acestora până la Marea Unire.

Începând cu anul 1366, când regele maghiar Ludovic I de Anjou a condiționat calitatea de nobil de apartenența la catolicism, românii au fost excluși din viața politică a Transilvaniei, ajungând să fie o națiune tolerată din secolul al XV-lea. Din acest moment viața românilor din Transilvania devenea din ce în ce mai grea, aspect care a condus la apariția unor răscoale sau scrierea unor memorii, acestea fiind adresate împăratului sau Dietei de la Cluj.

Un asemenea memoriu a fost Suplex Libellus, redactat de către Inochenție Micu (zis și Klein în limba germană). Acest program cuprindea argumente de ordin natural și istoric care se doreau a fi la baza cererii de acordare a drepturilor românilor din Transilvania și reprezentarea lor în Dieta. Inochenție aduce în discuție dreptul natural, evidențiază raportul dintre națiunile existente în Transilvania, arătând ca românii reprezintă aproape 74% din populația locuitoare a acestui spațiu. Totodată episcopul invoca vechimea și continuitatea poporului român în spațial intracarpatic. Memoriul înaintat de către acesta rămâne fără răspuns, lucru care-l provoacă pe Micu să convoace în 1744 la Blaj un sinod, la care să ia parte delegați laici și clerici, ortodocși și uniți, din toate categoriile sociale. Acest sinod îi acorda lui Inochenție dreptul de a declara părăsirea Bisericii Unite. După acest episod, Viena îl obligă pe Micu să abdice și îl exilează. Alegerea localității Blaj pentru organizarea sinodului de către Micu a avut ca efect constituirea acestui oraș într-un important centru cultural-bisericesc, unde își va face apariția mai târziu, Școala Ardeleană. Aceasta va prelua ideile lui Inochenție și le va dezvolta în Suplex Libellus Valachorum. „Revendicările politice ale acestui mare om au rămas bazele viitorului nostru program național, care derivă prin filiațiune directă din punctele programatice fondate de acest episcop cu viziune profetică. „Putem afirma cu certitudine ca el a fost fondatorul programului național lăsat moștenire generațiilor viitoare”. Mitropolitul Alexandru Nicolescu afirma acest mare adevăr în 1937.

Figurile mari ale Școlii Ardelene au reluat lupta deschisă de Inochenție Micu-Klein întemeindu-se pe vaste cunoștințe istorice, filologice și pe o mai largă bază socială, dându-i o nouă amploare, Reprezentanții principali: Samuil Mincu, Gheorghe Șincai și Ioan Budai Deleanu, oameni ai școlii și ai bisericii, au făcut studii teologice, filozofice și de drept canonic la Roma și Viena și au făcut parte din mica nobilime intelectuală din Transilvania. Toți au întreprins ample investigații în bibliotecile și arhivele din Roma, Viena și Budapesta, adunând documente și informații privind problemele etnogenezei românești. În acest scop au scris și au folosit lucrări cu caracter teologic, istoric, filologic și literar, desfășurând o amplă activitate de răspândire a culturii în popor. Efectul: Trezirea conștiinței naționale a românilor. Telul suprem: eliberarea socială și națională. În aceste lucrări, afirmă romanitatea poporului și latinitatea limbii române, continuitatea noastră în Dacia și unitatea etnică a tuturor românilor. În același scop au scris și primele cărți cu caracter normativ („gramatici, dicționare, ortografii), manuale școlare și cărți de știința popularizată.

Cărturarii Școlii Ardelene au fost, la rândul lor, precursorii generației de la 1848: Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Al. Papiu-Ilarian, Aron Pumnul, Andrei Mureșanu, cei care alături de Avram Iancu, au cerut pe Câmpia Libertății din Blaj: „Noi vrem să ne unim cu țara”. Iată, deci, că steagul ridicat de Inocențiu Micu-Klein a fost preluat nu numai de Școala Ardeleană, ci și de generațiile următoare, fiind lăsat să „fâlfâie” în lumina strălucitoare a adevărului. El este cel care face saltul de la privilegiile clerului unit la drepturile națiunii, de la diplomele imperiale, la a patra națiune politică. E primul care transformă romanitatea în arma de luptă politică, care concepe astfel o luptă națională. 2)

Unirea românilor ardeleni cu Roma la 1700 a deschis era unui freamăt care semnala prezenta masivă a acestora în Marele Principat al Transilvaniei, ca entitate obligatoriu de luat în seamă, după secole de ignorare, marginalizare, asuprire și batjocorire a acestora de către stăpânitorii unguri. Diploma Leopoldină din 1701 a postulat anularea hiatului politic și social care îi umbrea pe români, punându-i pe aceștia pe picior de egalitate cu autoproclamatele „națiuni constituționale” din țară, ungurii, secuii și sașii. Intenția Vienei era de a elimina din viața marelui imperiu continental un nonsens de neconceput în viziunea pragmaticului cezar Leopold I, omul care reușise să alunge stăpânirea otomană dincolo de fruntariile Europei clasice, anexând „teritoriile de recuperare din est”, după exprimarea istoricului Pierre Chaunu și stabilind granița imperiului la arcul Carpaților.

Astfel, exista precedentul dublei supunerii politice a unui popor întreg, a românilor: ungurii (împreună cu ciracii lor mărunți, secuii și sașii) erau supuși împăratului de la Viena, iar românii din Transilvania erau supuși împăratului și, în același timp, celor trei etnii minoritare. Situația o crease însuși Leopold I, la 1691, când, a acceptat un compromis, incluzând în diploma de anexare o recunoaștere, a tuturor cutumelor, prerogativelor și actelor legislative de felul aprobatelor și compilatelor, pe care „oaspeții târzii veniți din patru vânturi și le confecționaseră în evul mediu”. Toate

aceste atribute continuative, consfințeau și pe mai departe robia locală a românilor în folosul stăpânilor endemici, ungerii, în beneficiul acelorasi domni de pământ de dinaintea anexării. Este verosimilă părerea după care Leopold I n-a știut de fapt ce semnează la 4 decembrie 1691 și ca îndârjirea lui de a-i îngloba pe românii din principat în Biserica Catolică a fost remediul erorii menționate, printr-un subterfugiu care nu-i încălca semnătura din diploma de anexare, dar facilita intrarea românilor în cadrul cerbicosului sistem constituțional pe filiera religioasă, ca neofiți ai religiei catolice, religie recunoscută chiar de acest sistem.

Din punctul de vedere al Vienei, unirea românilor, încredințată diplomatului genial care a fost cardinalul Leopold Kolonics, a constituit o reforma de tip statal, ultima de răsunet în viitor întreprinsă de marele împărat, mort la 1705. Secunda leopoldină din 1701, act cu putere de constituție privitoare exclusiv la români, dispune în articolul 3, aplatizarea stării politice etajate din Transilvania, prevăzând egalitatea constituțională a românilor cu „națiunile” privilegiate, prin aruncarea în aer a complotului numit pompos Unio Trio Naționum. Un lucru nu bănuia bătrânul cezar și anume ca, dacă era cel mai puternic om din Europa, nu înseamnă implicit ca era la fel de puternic și în Transilvania. Odată ajunsă pe mana ungerilor de aici, atotputernici în Dieta legiuitoare și în Guberniul executiv, diploma imperială a fost ascunsă, recunoașterea și publicarea ei tergiversate, pana când, o data cu moartea lui Leopold I, s-au create condiții inclusiv pentru negarea acestei diplome senzaționale. Manevra ungureasca a reușit atât de bine, încât nici pana astăzi nu se cunoaște originalul trimis de curtea imperială în Transilvania.

Prima dovada a autenticității diplomei imperiale, ii aparține istoricului austriac Kurt Wessely, care a publicat în 1938, originalul oficial al documentului, descoperit în arhivele imperial din Viena, cel după care s-a copiat exemplarul trimis în Transilvania. A doua dovada este și mai convingătoare. În 1996 s-a publicat în românește o cronică inedită a iezuitului silezian Andreas Freyberger, *Historica relatio unionis walachicae cum Romana Ecclesia* (Relatare istorică despre unirea bisericii românești cu Biserica Romei), redactat în 1702, pe când Leopold I mai era în viața. Cronică reproduce în întregime Secunda Leopoldina din 1701, dovada ca documentul era de notorietate la acea data. Nu însă și în interiorul principatului Transilvaniei, unde primii doi episcopi români uniți cu Roma, Atanasie Anghel și Ioan Giurgiu Patachi, nu s-au raportat niciodată la conținutul ei.

Primul român care a cutezat sa spargă boicotul tăcerii din jurul Secundeii Leopoldine a fost Inocenție Micu-Klein, preferat ca episcop al românilor uniți din Transilvania de împăratul Carol VI, deși era încă student la Trnava, în 1729. 2). Despre originea noastră română și despre latinitatea limbii, au vorbit prima dată cronicarii, apoi umaniști ca Nicolaus Olahus, dar pentru Inocențiu Micu-Klein latinitatea a fost o revelație. Dacă suferea mereu ca neamul său, stăpân de drept pe aceste locuri, este socotit, cu dispreț și aroganța nemeșească „plebs valachica” se iluminează acum la găsirea originii nobiliare. Toți reprezentanții Scolii Ardelene îl vor urma cu neștrămutată convingere în enunțarea latinității ca un argument al legitimității noastre de popor român în spațiul carpato-dunărean.

Primit în Dieta transilvană, episcopul patriot începe cu argumentarea - în avântate pledoarii - pentru obținerea de drepturi firești în favoarea oropsiților săi conaționali. Este întrerupt, huiduit, gata sa fie aruncat pe fereastra, dar nu renunța. Când vede ca glasul sau în Dieta transilvană este „vox clamantis în deserto”, reia seria memoriilor către Curtea din Viena, prin care este un înainte-mergător pentru:

- „Suplex Libellus Valachorum” (1791), testamentul mișcător al Iancului, care-și lasa toată averea pentru înființarea unei Academii de drept la Sibiu, tare crezând ca românii prin lege își vor dobândi cuvenita recunoaștere și drepturile lor firești,

- Memorandumul din 1892 și până la Declarația de la Alba Iulia din 1918, Inocenție Micu-Klein a impus ca tactică de luptă națională memorandismul sau petiționarismul, ca mod de acțiune bazat pe forme juridice și o strategie, în care „procesul” este transmis de la o generație la alta. N-a reușit nici pe aceasta cale, dar n-a renunțat și, din exilul de la Roma se adresa blăjenilor săi dragi cu aceste cuvinte testamentare: „să aveți inima mare, vocile tuturor unite împreună, sa deschideți ochii și să înălțați cuvântul, lepădați frica pentru dreptate”.

Ultimii ani au îmbogățit imaginea episcopului-întemeietor cu aceea a pasiunii pentru literatura Latină. Ne-a lăsat în manuscris o antologie, publicată de curând, în anul tricentenarului nașterii sale,

1992, antologie intitulată *Illustrium poetarum flores* – (cele mai frumoase creații ale poeziei), un fel de dicționar al înțelepciunii, în care categoriile morale și existenței, orânduite alfabetic, sunt ilustrate cu fragmente din poezia și proza latină. Pe de altă parte, Zenovie Pâclisanu a publicat prin Academia Română, extrem de relevantă corespondența a episcopului Inocenție Micu-Klein (1746-1768), în cea mai perfectă limbă Latină a epocii. Conștiința și mândria originii latine, dragostea pentru istoria și limba românească, deschiderea spre formele culturii occidentale sunt coordonatele spiritului blăjean în cultură, sau-cum avea să spună mai târziu Mircea Eliade-sunt semnele ce vor imprima „pecetea” Blajului în literatura română: „...Făclia aprinsă la Blaj acum aproape 300 de ani n-a mai fost stinsă de atunci și nici nu se va stinge vreodată. Episcopul Inocenție Micu n-a trecut-o numai vrednicului său urmaș, Petru Pavel Aron, el a încredințat-o sutelor și miilor de tineri ardeleni care au învățat atunci la școlile Blajului. Odată trezită. Conștiința latinității noastre, nimeni și nimic n-a mai putut-o nimici, de generații, ea face parte din însăși conștiința noastră de români. Limba, literatura și cultura românească modernă poartă pecetea făurită de Blaj – cu câte lacrimi, cu cât sânge și cu cât geniu, le-a dat naștere o știe numai istoricul care și-a închinat viața cercetând aceasta opera eroică. Asemenea creații spirituale n-au moarte, căci ele s-au identificat cu însuși geniul neamului care le-a dat naștere...”³).

Voi încheia cu o sintagma memorabilă rostită de Președintele Academiei Române, prof. Ioan-Aurel Pop la o recentă conferință despre „Rolul evului mediu”: Marele nostru patriot Inocenție Micu-Klein a cerut, cu limba de moarte, ca rămășițele lui pământești să fie aduse în țară, pentru ca,

<<NU POȚI ÎNVIA CU ADEVĂRAT DECÂT DIN PĂMÂNTUL PATRIEI>>

Nota: Inocenție Micu Klein a murit la 23 septembrie 1768, în Italia, la Roma. La 2 august 1997 sicriul cu rămășițele pământești ale episcopului a fost adus la Blaj și depus în altarul Catedralei Sf. Treime. La 19 octombrie 1997 a fost înmormântat la loc de cinste, într-un mormânt săpat în fața iconostasului din Catedrala Sfânta Treime din Blaj, marea sa ctitorie.

CONCLUZII:

Primo - Chiar dacă nu am accesat studii comparative, despre situația altor națiuni locale istorice înglobate în răposatul Imperiu Habsburgic, raportându-mă la sursele documentare pentru această modestă lucrare, opinez că românii din Transilvania au avut soarta cea mai grea, pentru că au suportat peste două secole, marea nedreptate istorică de nerecunoaștere constituțională în propria țară, ca națiune egală în drepturi, cu minorități venite sau aduse din alte țări.

Secundo - Diploma Leopoldină din 1701, a stabilit egalitatea românilor cu autoproclamatele „națiuni constituționale” din țară, ungurii, secuii și sașii și a eliminat dubla supunere politică a românilor transilvăneni, atât față de împărat cât și față de cele trei etnii minoritare, corectând astfel compromisul făcut de însuși Leopold I, prin Diploma de anexare din 1691, prin care s-au recunoscut toate cutumele și prerogativele anterioare stabilite prin acte legislative din evul mediu. Așadar, Diploma Leopoldină din 1701, a fost una cu adevărat revoluționară, dar nu a fost publicată în Transilvania și nu s-a aplicat niciodată, fiind ocultată de către antecesorii celor care ne dau noua „lecții” despre democrație și respectarea drepturilor minorităților naționale.

Terțo - Diplomele Leopoldine din anii 1691 și 1701, au trecut aproape neobservate până la venirea tânărului episcop patriot, iar opera acestuia a devenit de referință istorică, generând schimbarea de paradigmă necesară, care a premers și direcționat întreaga luptă națională a românilor până la Marea Unire. Pentru înfăptuirea acestui nobil obiectiv, în anul 1737 Inocenție Micu-Klein, printr-un schimb de proprietăți de la Făgăraș la Blaj, a mutat reședința episcopală într-o localitate situată în centrul eparhiei sale, unde a pus în anul 1741 piatra de temelie a Catedralei Sf. Treime, dar și bazele învățământului și culturii din mica Roma a Blajului.

Note:

1) Ioan Chindriș, Niculina Iacob – O diplomă privilegiată inedită a episcopului Inocenție Micu-Klein, Editura Napoca Star Cluj Napoca, 2015;

2) Gheorghe Pop, Universitatea de Nord din Baia Mare Facultatea de litere, Ioan Inocenție Micu-Klein – 240 ani de la moartea sa. În Studii de Știința Inocenție și Cultura anul V, Nr. 4 (19) Decembrie 2009;

3) Augustin Bunea, Din istoria românilor – Episcopul Ioan inocentiu Klein.

-va urma-